

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.

(na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)

28.06.2019 r.

5,4%

Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2018 r.

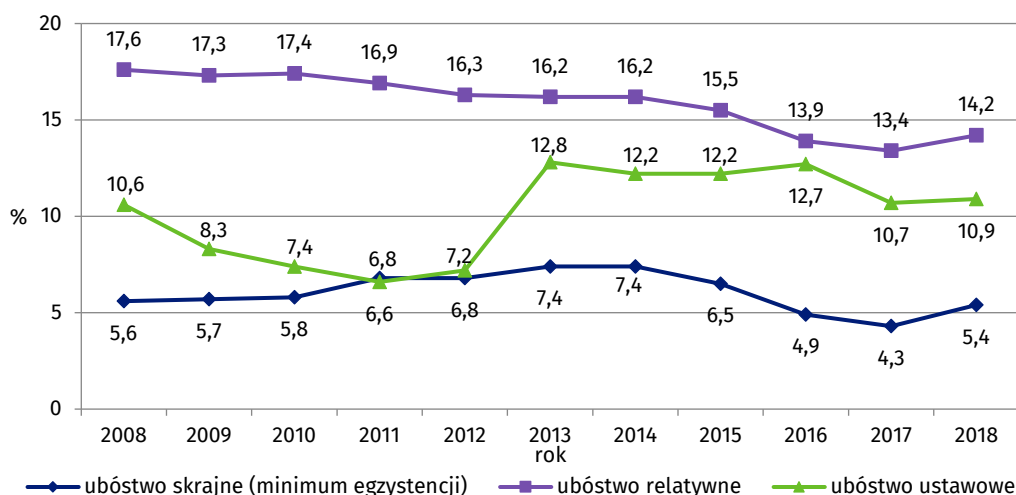
W 2018 r. odnotowano zahamowanie tendencji spadkowej zasięgu ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych. W porównaniu z 2017 r. wzrósł zasięg ubóstwa skrajnego (z ok. 4% osób do ok. 5% osób) oraz relatywnego (z ok. 13% osób do ok. 14% osób). Wzrost ubóstwa dotyczył w większym stopniu mieszkańców wsi niż miast. Znacząco zwiększyło się ubóstwo wśród gospodarstw domowych utrzymujących się głównie ze świadczeń społecznych (innych niż emerytury i renty). Odnotowano także wzrost zasięgu ubóstwa wśród gospodarstw domowych z dziećmi.

W 2018 r. odnotowano zahamowanie tendencji spadkowej zasięgu ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych.

Zasięg ubóstwa ekonomicznego w 2018 r. Czy nastąpiły istotne zmiany w porównaniu z rokiem poprzednim?

GUS regularnie, co rok, oblicza i publikuje wskaźniki dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce opierając się na wynikach badań budżetów gospodarstw domowych. Prezentowane wskaźniki są danymi średniorocznymi. W obliczeniach uwzględnione zostały trzy różne granice: granica ubóstwa skrajnego, ubóstwa relatywnego oraz granica ubóstwa ustawowego. Po obserwowanym od 2015 do 2017 r. stopniowym zmniejszaniu się, szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, zasięgu ubóstwa ekonomicznego, w 2018 r. nastąpiło zahamowanie tej tendencji. W zależności od przyjętej granicy, zasięg ubóstwa kształtował się na zbliżonym lub nieco wyższym poziomie niż w 2017 r. Najwyraźniej wzrosła stopa ubóstwa skrajnego – o ok. 1 p. proc.

Wykres 1. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008 – 2018 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (w % osób w gospodarstwach domowych)

W 2018 r. zwiększył się zasięg ubóstwa skrajnego oraz relatywnego. Na zbliżonym poziomie, co w 2017 r. kształtował się poziom ubóstwa ustawowego.

- Podstawę wyznaczania granicy ubóstwa skrajnego stanowi minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPISS). Kategoria minimum egzystencji wyznacza bardzo niski poziom zaspokojenia potrzeb. Konsumpcja poniżej tego poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla psychofizycznego rozwoju człowieka. W 2018 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 5,4%, czyli o 1,1 p. proc. więcej niż w 2017 r.
- Uwzględnienie tzw. granicy ustawowej wskazuje na grupę osób, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są potencjalnie uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. W analizowanym okresie zasięg ubóstwa ustawowego kształtował się na zbliżonym poziomie i wynosił ok. 11% (10,9% w 2018 r. wobec 10,7% w 2017 r.).
- Zastosowanie relatywnej granicy ubóstwa na poziomie 50% kwoty, którą przeciętnie miesięcznie wydają gospodarstwa domowe w Polsce umożliwia wyodrębnienie tych, których poziom konsumpcji znacząco odbiega od poziomu przeciętnego. W 2018 r.

W 2018 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 5,4%, co oznacza wzrost wskaźnika w odniesieniu do 2017 r. o około 1 p. proc.

ubóstwa relatywnego doświadczało 14,2% osób w gospodarstwach domowych. Wartość ta była wyższa o 0,8 p. proc. niż w roku poprzednim.

Jak wskazują wyniki badania budżetów gospodarstw domowych, zaobserwowany w 2018 r. w porównaniu z 2017 r., wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego miał miejsce w sytuacji poprawy przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych. Jednocześnie jednak w tym czasie zaobserwowano nieco wyższe wartości niektórych wskaźników zróżnicowania dochodów oraz nieznaczne obniżenie wartości realnych (czyli po uwzględnieniu wzrostu cen) wydatków gospodarstw domowych^a. Na oceny zasięgu ubóstwa skrajnego i ustawowego wpływ miały także obowiązujące progi ubóstwa. W 2018 r. odnotowano wyższy, niż wynikałoby to z dynamiki ogólnego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, wzrost poziomu minimum egzystencji stanowiącego podstawę wyznaczania granic ubóstwa skrajnego^b. Od października 2018 r. (po trzech latach obowiązywania poprzednich progów) wyższy był także poziom granic ubóstwa ustawowego (patrz Tabl. 1).

Zmiany stopy ubóstwa skrajnego w 2018 r. Jak zmienił się zasięg ubóstwa wśród różnych grup ludności?

Obserwowany w 2018 r., w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego dotyczył większości branych pod uwagę grup ludności, przy czym poziom zmian był zróżnicowany. W porównaniu z 2017 r. wyraźnie zwiększył się odsetek osób wydających na swoje utrzymanie mniej niż zakłada minimum egzystencji wśród gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytury i renty (o prawie 4 p. proc.). O ponad 1 p. proc. zwiększył się zasięg ubóstwa skrajnego wśród gospodarstw utrzymujących się głównie z pracy najemnej, gospodarstw rolników oraz rencistów.

Obserwowany w 2018 r. wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego dotyczył większości branych pod uwagę grup ludności.

Obserwowany wzrost ubóstwa wśród gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi relatywnie najczęściej dotyczył gospodarstw, w których niepełnosprawna była głowa^c gospodarstwa domowego (wzrost o ok. 2 p. proc.). O ok. 2 p. proc. wyższą stopę ubóstwa skrajnego odnotowano też w przypadku gospodarstw, w których głowa legitymowała się niskim poziomem wykształcenia (co najwyższej gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym).

W 2018 r. odnotowano także wzrost odsetka osób ubogich wśród gospodarstw domowych z dziećmi do lat 18. Najbardziej (o ok. 2 p. proc.) wzrosła stopa ubóstwa w przypadku gospodarstw wielodzietnych (z co najmniej 3 dzieci) oraz z 1 dzieckiem. W konsekwencji zasięg ubóstwa dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia zwiększył się z niecałych 5% w 2017 r. do 6% w 2018 r.

Niekorzystne zmiany skali ubóstwa skrajnego w 2018 r. dotyczyły w większym stopniu mieszkańców wsi niż miast. Na wsi stopa ubóstwa skrajnego zwiększyła się o ok. 2 p. proc. W przypadku największych ośrodków miejskich, o populacji liczącej co najmniej 500 tys., odsetek osób skrajnie ubogich był nawet nieco niższy niż przed rokiem, a w pozostałych grupach miast wzrost zasięgu ubóstwa nie przekroczył 1 p. proc.

Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w 2018 r. Kto najczęściej i najrzadziej doświadczał ubóstwa?

Wyciągając wnioski dotyczące zróżnicowania zasięgu ubóstwa ze względu na różne charakterystyki gospodarstw domowych należy pamiętać, że w praktyce mamy do czynienia nie z jedną determinantą ubóstwa, ale ze współwystępowaniem wielu czynników jednocześnie. Na przykład zróżnicowanie zasięgu ubóstwa według grup społeczno-ekonomicznych zależy m.in. od aktywności ekonomicznej członków gospodarstwa domowego oraz ich statusu na rynku pracy, co z kolei uzależnione jest chociażby od wieku i poziomu wykształcenia osób tworzących gospodarstwo domowe. Szczególnie narażone na ubóstwo skrajne w 2018 r. były gospodarstwa utrzymujące się głównie z tzw. niezarobkowych źródeł, w tym przede wszystkim ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty (stopa

Ubóstwo w różnym stopniu dotyka poszczególne grupy ludności, przy czym w ciągu ostatnich kilku lat nie odnotowano istotnych zmian w społecznej mapie zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce.

^a Więcej na ten temat w dostępnej na stronie internetowej GUS notatce sygnałnej: "Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych".

^b Z opracowania IPiSS („Informacja o poziomie minimum egzystencji w 2018 r.") wynika, iż wartość minimum egzystencji wzrosła w 2018 r. w porównaniu z 2017 r. o ok. 3%, natomiast wskaźnik cen i towarów konsumpcyjnych o 1,6%. Informacja dostępna na stronie internetowej IPiSS.

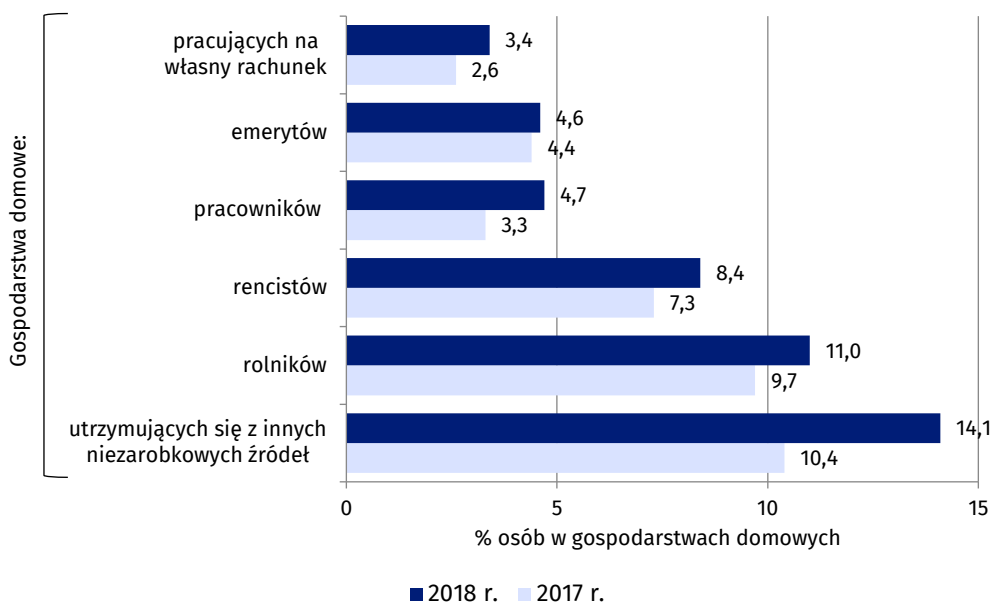
^c Głowa gospodarstwa domowego (zwana również osobą odniesienia) jest to osoba, która ukończyła 16 lat i osiąga najwyższy, stały dochód spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego.

ubóstwa na poziomie ok. 14%), gospodarstwa domowe rolników (ok. 11%) i rencistów (ok. 8%). Ubóstwem skrajnym dotknięte były przede wszystkim gospodarstwa domowe osób mających niski poziom wykształcenia. Stopa ubóstwa wśród gospodarstw, których głowa posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne była ponad dwukrotnie wyższa niż przeciętnie i wyniosła ok. 12%. Wyższy od przeciętnej był również odsetek ubogich w przypadku gospodarstw osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (ponad 8%). Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem należy także zaliczyć obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym. Stopa ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną wyniosła ok. 8%, w tym z przynajmniej 1 dzieckiem do lat 16 posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności – ok. 6%.

Wyższą od średniej dla Polski stopą ubóstwa skrajnego charakteryzowały się gospodarstwa z dziećmi. Stopa ubóstwa wśród gospodarstw domowych z co najmniej jednym dzieckiem poniżej 18 roku życia wyniosła ponad 6%. W najgorszej sytuacji były gospodarstwa domowe z co najmniej trójką dzieci (ok. 10% osób ubogich). W 2018 r. stopa ubóstwa skrajnego wśród dzieci do lat 18 wyniosła 6%. Wydatkami niższymi od granicy ubóstwa skrajnego częściej od mieszkańców miast odznaczyli się mieszkańcy wsi, gdzie stopa ubóstwa skrajnego osiągnęła w 2018 r. poziom ponad 9% (dla porównania w miastach, w zależności od wielkości – od ok. 1% do ok. 5%).

W 2018 r. najniższe stopy ubóstwa skrajnego ze względu na główne źródło utrzymania odnotowano natomiast wśród gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy na własny rachunek (ok. 3%). Ubóstwa skrajnego najrzadziej doświadczali osoby z gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie wyższe (ok. 1%). Niskim poziomem ubóstwa skrajnego (po ok. 2 % osób ubogich) charakteryzowały się też gospodarstwa 1-osobowe, małżeństwa^d bez dzieci lub z 1 dzieckiem na utrzymaniu^e. Niską stopę ubóstwa odnotowano wśród mieszkańców dużych miast. W miastach liczących co najmniej 500 tys. oraz w miastach o liczbie ludności wynoszącej 200-500 tys. skrajnym ubóstwem dotknięta była co setna osoba (ok. 1%).

Wykres 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg grup społeczno-ekonomicznych

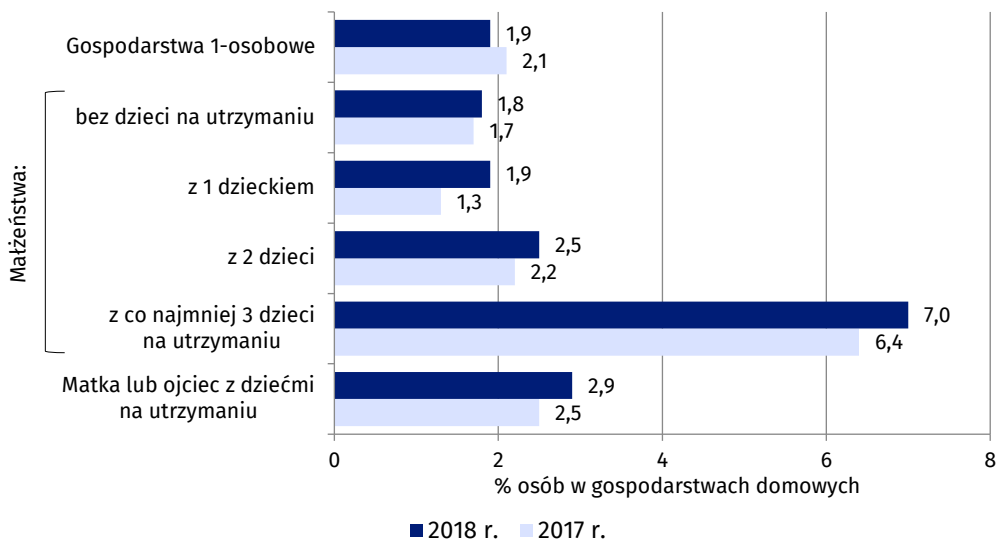

W 2018 r. zaobserwowano wyraźny wzrost wartości wskaźnika ubóstwa skrajnego wśród osób w gospodarstwach utrzymujących się z tzw. niezarobkowych źródeł. Ta grupa należy do najbardziej zagrożonych ubóstwem.

^d W grupie małżeństw uwzględnione zostały także związki nieformalne.

^e Dziecko na utrzymaniu to osoba w wieku 0-14 lat będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym.

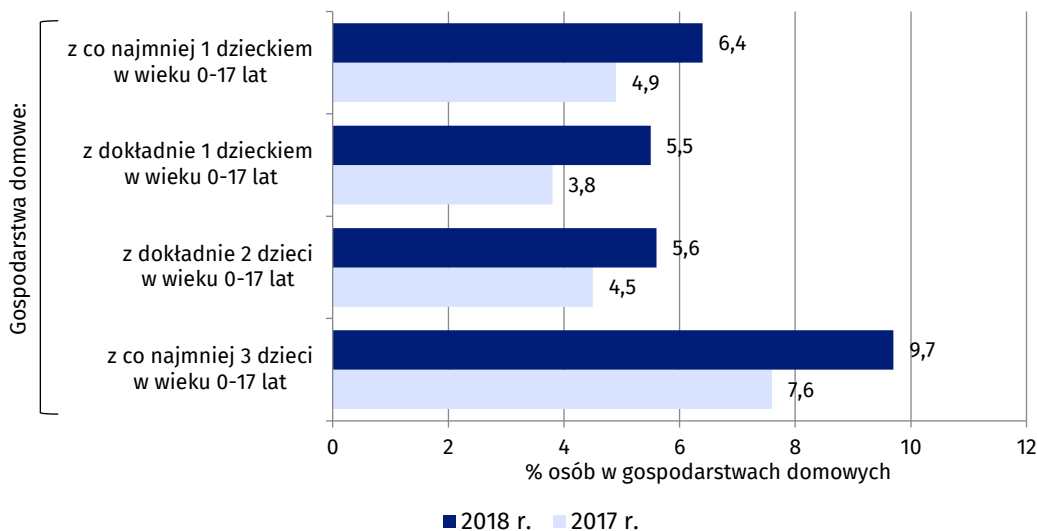
Wykres 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg typów gospodarstw domowych^a

W porównaniu z 2017 r. odnotowano wzrost stopy ubóstwa skrajnego wśród gospodarstw domowych z dziećmi na utrzymaniu.

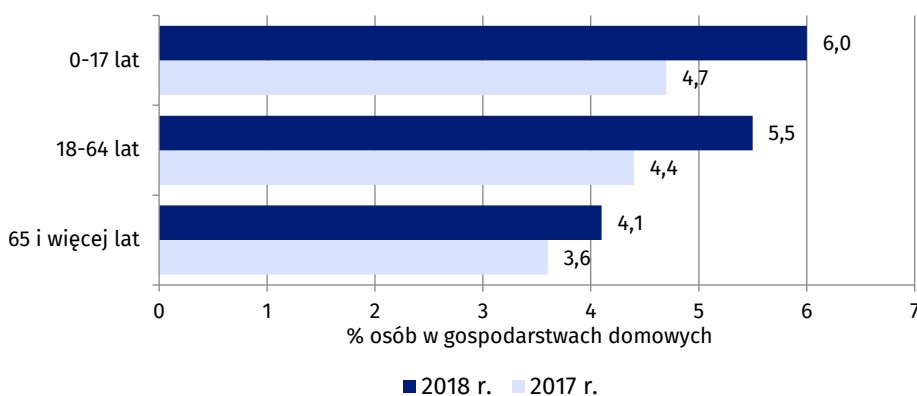
^a Dziecko na utrzymaniu to osoba w wieku 0-14 lat będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym. W grupie małżeństw uwzględnione zostały także związki nieformalne.

Wykres 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat

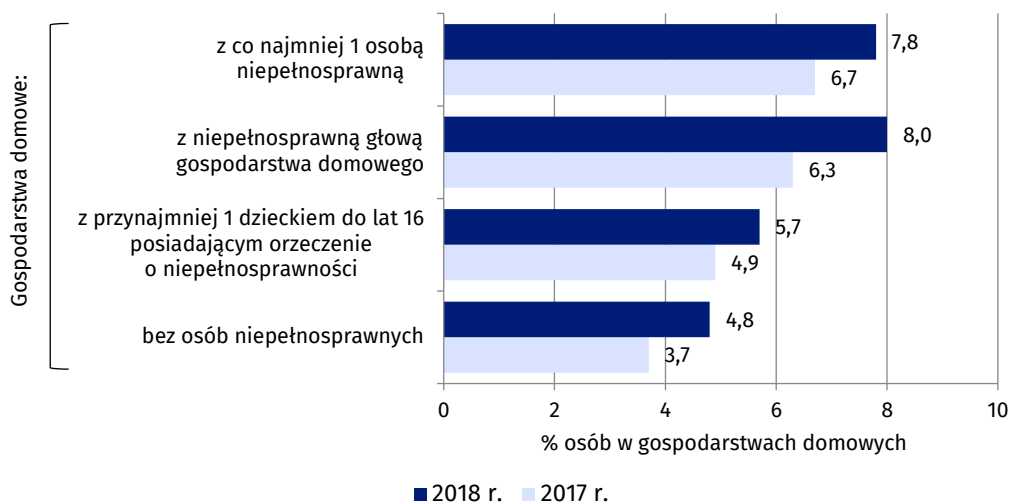
W 2018 zasięg ubóstwa skrajnego wśród gospodarstw domowych z 1 dzieckiem oraz z co najmniej 3 dziećmi w wieku 0-17 lat zwiększył się po ok. 2 p. proc. i wyniósł odpowiednio 5,5% oraz niecałe 10%.

Wykres 5. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg wieku osób

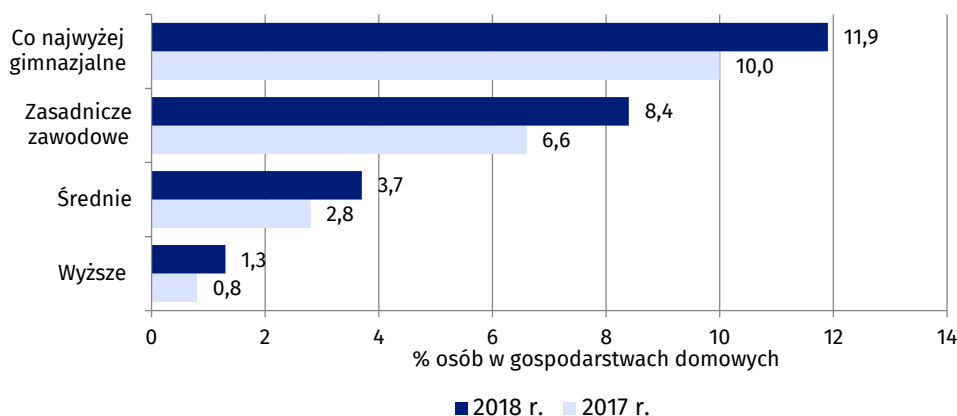
Obserwowany w 2018 r. wzrost zasięgu ubóstwa skrajnego dotyczył różnych grup wieku, w tym dzieci. W konsekwencji zasięg ubóstwa dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia zwiększył się z niecałych 5% w 2017 r. do 6% w 2018 r.

Wykres 6. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg obecności osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w gospodarstwie domowym

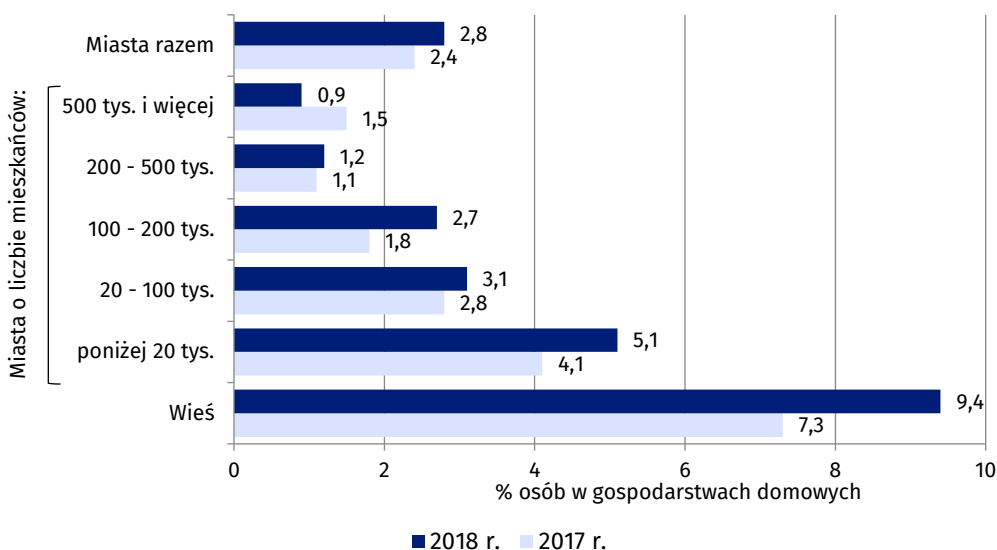
Z nieco ponad 6% w 2017 r. do 8% w 2018 r. wzrosła stopa ubóstwa skrajnego wśród gospodarstw domowych, w których niepełnosprawna była głowa gospodarstwa domowego.

Wykres 7. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg wykształcenia głowy gospodarstwa domowego

Wykształcenie wyraźnie różnicuje zagrożenie ubóstwem. Najwyższym poziomem oraz najbardziej wyraźnym wzrostem stopy ubóstwa skrajnego charakteryzowały się w 2018 r. gospodarstwa, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne lub zasadnicze zawodowe.

Wykres 8. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2017 r. i 2018 r. wg klasy miejscowości zamieszkania

W 2018 r. wzrost stopy ubóstwa skrajnego dotyczył głównie mieszkańców wsi. Wzrosło też ubóstwo w najmniejszych miastach. Nieznacznie zmniejszyła się natomiast stopa ubóstwa skrajnego w największych ośrodkach miejskich.

Tablica 1. Granice ubóstwa dla wybranych typów gospodarstw w latach 2014-2018^a

Granice ubóstwa	Gospodarstwa 1- osobowe					Gospodarstwa 4 – osobowe (2 osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 14)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w złotych									
Skrajnego (minimum egzystencji)	540	545	550	582	595	1458	1472	1486	1571	1606
Relatywnego	713	734	770	799	810	1926	1982	2080	2157	2187
Ustawowego ^b	542	634	634	634	701	1824	2056	2056	2056	2112

^a Poziom granic w IV kwartale.

^b Dla osoby samotnie gospodarującej próg ubóstwa wynosił: od października 2012 r. do września 2015 r. – 542 zł, od października 2015 r. do września 2018 r. – 634 zł, a od października 2018 r. – 701 zł. Dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym próg ubóstwa wynosił: od października 2012 r. do września 2015 r. – 456 zł., od października 2015 r. do września 2018 r. – 514 zł, a od października 2018 r. – 528 zł.

Opracowanie merytoryczne:
**Departament Badań Społecznych
i Warunków życia**
**Wydział Badań i Analiz Jakości Życia
i Kapitału Społecznego**
Kontakt: Anna Bieńkuńska
Tel: 22 608 3521
e-mail: a.bienkunska@stat.gov.pl

Rozpowszechnianie:
Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Dawidziuk
Tel: 22 608 3475, 22 608 3009
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Wydział Współpracy z Mediami

Tel: 22 608 3491, 22 608 3804

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

<http://stat.gov.pl/>

@GUS_STA

@GlownyUrządStatystyczny

Powiązane opracowania

[Informacja sygnałna „Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych”](#)

[Informacja o poziomie minimum egzystencji w 2018 r., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych,
<https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-egzystencji-2>](https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-egzystencji-2)

[Publikacja „Ubóstwo w Polsce w latach 2015 i 2016”](#)

[Informacja sygnałna „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r.”](#)

Temat dostępny w bazach danych

[Bank Danych Lokalnych](#)

[Dziedziczne Bazy Wiedzy/Ubóstwo według grup społeczno-ekonomicznych](#)

[Dziedziczne Bazy Wiedzy/Ubóstwo według podziału kraju na miasto i wieś](#)

Ważniejsze pojęcia dostępne w słowniku

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym](#)

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym](#)

[Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym](#)